

Vec C-293/24

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

23. apríl 2024

Vnútroštátny súd:

Supremo Tribunal de Justiça

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

13. marec 2024

Žalobcovia:

João Filipe Ferreira da Silva e Brito a i.

Žalovaný:

Estado português

Predmet konania vo veci samej

Predmetom konania vo veci samej je určovací žaloba, prostredníctvom ktorej žalobcovia, bývalí zamestnanci leteckej spoločnosti AIA, navrhujú určit mimozmluvnú občianskoprávnu zodpovednosť Portugalska za nesprávny úradný postup súdu. Žalobcovia tvrdia, že rozsudok Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd, Portugalsko) z 25. februára 2009, ktorý bol vydaný v konaní o žalobe proti hromadnému prepúšťaniu v roku 1993, ktoré sa ich týkalo, je zjavne protiprávny, i) keďže vychádza z nesprávneho výkladu pojmu „prevod závodu“ v zmysle smernice 2001/23/ES a ii) keďže tento súd si nesplnil povinnosť predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania týkajúci sa výkladu uvedeného pojmu z hľadiska práva Únie.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad pojmu „prevod závodu“, ktorý je uvedený v smernici 2001/23/ES – Rozsah povinnosti vnútroštátneho súdu rozhodujúceho na poslednom stupni podať návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ.

Uvádzané právne predpisy Únie

Smernica Rady 77/187/EHS zo 14. februára 1977 o aproximácii zákonov členských štátov týkajúcich sa zachovania práv zamestnancov pri prevodoch podnikov, závodov alebo častí podnikov alebo závodov [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 61, 1977, s. 26) a smernica Rady 2001/23/ES z 12. marca 2001 o aproximácii zákonov členských štátov týkajúcich sa zachovania práv zamestnancov pri prevodoch podnikov, závodov alebo častí podnikov alebo závodov (Ú. v. ES L 82, 2001, s. 16; Mim. vyd. 05/004, s. 98): článok 1, článok 3 ods. 1 a článok 4

Uvádzané vnútroštátne právne predpisy

Lei n.º 67/2007 – Regime da Responsabilidade Civil Extracontratual do Estado e Demais Entidades Públicas (zákon č. 67/2007 o režime mimozmluvnej občianskoprávnej zodpovednosti štátu a iných verejnoprávnych subjektov) (*Diário da República*, séria 1, č. 251, z 31. decembra 2007):

– článok 13 („Zodpovednosť v prípade nesprávneho úradného postupu súdu“) stanovuje, že štát zodpovedá podľa občianskeho práva za škodu vyplývajúcu zo súdnych rozhodnutí, ktoré sú zjavne protiústavné, nezákonné alebo neopodstatnené z dôvodu zjavne nesprávneho posúdenia skutkových okolností.

Decreto-Lei n.º 64-A/89, que aprova o regime jurídico da cessação do contrato individual de trabalho, incluindo as condições de celebração e caducidade do contrato de trabalho a termo (zákonný dekrét č. 64-A/89, ktorým sa schvaľuje právny režim zániku individuálnych pracovných zmlúv, vrátane podmienok uzavretia a ukončenia pracovných zmlúv na dobu určitú) (*Diário da República*, série I, č. 48, príloha 2, z 27. februára 1989) (ďalej len „LCCT“)

- článok 23 („Práva zamestnancov“), ktorý je súčasťou kapitoly V, nazvanej „Skončenie platnosti pracovných zmlúv zrušením pracovných miest z objektívnych dôvodov štrukturálnej, technologickej alebo dočasnej povahy týkajúcich sa podniku“, oddielu I, nazvaného „Hromadné prepúšťanie“, stanovuje, že (odsek 1) zamestnanci, ktorých zmluva zanikne hromadným prepúšťaním, majú právo na odstupné; (odsek 2) počas výpovednej doby zamestnanec môže ukončiť pracovnú zmluvu bez toho, aby bolo dotknuté právo na odstupné, a (odsek 3) prijatie uvedeného odstupného sa rovná súhlasu s prepustením.

Decreto-Lei n.º 49408, Regime Jurídico do Contrato Individual de Trabalho (zákonný dekrét č. 49408 o právnom režime individuálnej pracovnej zmluvy) (*Diário do Governo*, série I, príloha 1, z 24. novembra 1969) (ďalej len „LCT“):

- článok 37 („Prevod závodu“) v podstate stanovuje, že práva a povinnosti zamestnávateľa prechádzajú na nadobúdateľa závodu okrem prípadu, že pred prevodom sa skončila platnosť pracovnej zmluvy, alebo v prípade dohody medzi prevádzateľom a nadobúdateľom, v ktorej sa stanoví, že zamestnanci budú naďalej pracovať pre prevádzateľa v inom závode.

Código das Sociedades Comerciais (zákoník obchodných spoločností) v znení účinnom v čase skutkových okolností, schválený zákonným dekrétom č. 262/86 (*Diário da República*, série I, č. 201, z 2. septembra 1986)

- článok 152 („Povinnosti, oprávnenia a zodpovednosť likvidátorov“) stanovuje, že rozhodnutím valného zhromaždenia i) možno likvidátorovi najmä povoliť, aby dočasne pokračoval v predchádzajúcej činnosti spoločnosti, predal celý majetok spoločnosti a previedol jej závod, a ii) uvedený likvidátor musí ukončiť prebiehajúce konania, splniť záväzky spoločnosti a vybrať pohľadávky v prospech nej.

Judikatura Súdneho dvora Európskej únie citovaná vnútroštátnym súdom

O mimozmluvnej občianskoprávnej zodpovednosti členských štátov Únie za porušenie práva Únie

- rozsudok z 19. novembra 1991, Francovich (C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428)
- rozsudok z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame (C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79)

- rozsudok z 26. marca 1996, British Telecommunications (C-392/93, EU:C:1996:131)
- rozsudok z 23. mája 1996, Hedley Lomas (C-5/94, EU:C:1996:205)
- rozsudok z 8. októbra 1996, Dillenkofer a i. (C-178/94, C-179/94 a C-188/94 až C-190/94, EU:C:1996:375)
- rozsudok z 2. apríla 1998, Norbrook Laboratories (C-127/95, EU:C:1998:151)
- rozsudok z 1. júna 1999, Konle (C-302/97, EU:C:1999:271)
- rozsudok zo 4. júla 2000, Haim (C-424/97, EU:C:2000:357)
- rozsudok z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513)
- rozsudok z 13. júna 2006, Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391)
- rozsudok z 3. septembra 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506)
- rozsudok z 25. novembra 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717)
- rozsudok zo 14. marca 2013, Leth (C-420/11, EU:C:2013:166)
- rozsudok z 9. septembra 2015, Ferreira da Silva e Brito a i. (C-160/14, EU:C:2015:56) (tento rozsudok bol vydaný na základe prvého návrhu na začatie prejudiciálneho konania podaného v konaní vo veci samej)
- rozsudok z 28. júla 2016, Tomášová (C-168/15, EU:C:2016:602)
- rozsudok z 29. júla 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe (C-620/17, EU:C:2019:630)
- rozsudok zo 4. marca 2020, Telecom Italia (C-34/19, EU:C:2020:148)

O pojme „prevod závodu“ z hľadiska judikatúry Súdneho dvora k 25. februáru 2009, keď Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) vydal rozsudok, ktorý je údajne poznačený nesprávnym úradným postupom súdu

- rozsudok zo 14. apríla 1994, Schmidt/Spar-und Leihkasse der früheren Ämter Bordesholm, Kiel und Cronshagen (C-392/92, EU:C:1994:134)
- rozsudok z 11. marca 1997, Süzen/Zehnacker Gebäudereinigung Krankenhausservice (C-13/95, EU:C:1997:141)
- rozsudok z 10. decembra 1998, Hidalgo a i. (C-173/96 a C-247/96, EU:C:1998:595)

- rozsudok z 25. januára 2001, Liikenne (C-172/99, EU:C:2001:59)
- rozsudok z 20. novembra 2003, Abler a i. (C-340/01, EU:C:2003:629)
- rozsudok z 15. decembra 2005, Güney-Görres a Demir (C-232/04 a C-233/04, EU:C:2005:778)

Zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

Konania o žalobách proti hromadnému prepúšťaniu (1993-2009)

Skutkový stav v konaniach o žalobách proti hromadnému prepúšťaniu

- 1 Žalobcovia boli zamestnancami leteckej spoločnosti Air Atlantis, SA (ďalej len „AIA“), ktorá bola založená v roku 1985 a ktorá pôsobila v odvetví nepravidelnej leteckej dopravy.
- 2 Na základe rozhodnutia prijatého jej valným zhromaždením 19. februára 1993 bola AIA zrušená notárskou zápisnicou z 19. apríla 1993.
- 3 Letecká spoločnosť TAP Air Portugal (ďalej len „TAP“) sa zúčastnila na uvedenom valnom zhromaždení ako väčšinový akcionár.
- 4 Dňa 26. februára 1993 AIA zaslala zamestnancom oznámenie o hromadnom prepúšťaní s účinnosťou od 30. apríla 1993. Všetci zamestnanci okrem jedného súhlasili s prijatím odstupného, na ktoré mali podľa zákona nárok.
- 5 V tom čase sa zamestnanci domnievali, že dôvodom zániku spoločnosti AIA je jej ekonomická, finančná a prevádzková situácia a že hromadné prepúšťanie je nevyhnutné vzhľadom na situáciu v odvetví medzinárodnej leteckej dopravy vyplývajúcu zo všeobecnej krízy spôsobenej vojnou v Perzskom zálive.
- 6 Až po prepustení sa zamestnanci dozvedeli, že niektoré lietadlá spoločnosti AIA boli prevedené na spoločnosť TAP a že táto spoločnosť začala prevádzkovať charterové lety, ktoré dovtedy zodpovedali trasám spoločnosti AIA.
- 7 Od 1. mája 1993 totiž TAP začala uskutočňovať časť charterových letov, ktoré sa už zaviazala uskutočniť AIA na obdobie od 1. mája 1993 do 31. októbra 1993, nazvané „leto IATA 93“, pričom tieto zmluvy boli uzavreté pred zrušením spoločnosti AIA.
- 8 Na jednej strane TAP používala časť vybavenia, ktoré AIA používala pri svojej činnosti, konkrétne štyri lietadlá, kancelárske vybavenie a riad používaný v lietadlách.

- 9 Odovzdanie kancelárskeho a iného vybavenia spoločnosti TAP bolo neskôr zohľadnené pri likvidácii spoločnosti AIA, keďže TAP mala postavenie hlavného akcionára a veriteľa.
- 10 TAP začala používať tieto štyri lietadlá, keďže ich vrátenie pred skončením platnosti lízingových zmlúv by malo za následok, že nájomca – AIA – by musel zaplatiť prenajímateľovi celé nájomné splatné do konca platnosti zmluvy.
- 11 Vzhľadom na to, že TAP dala jedno z lietadiel do podnájmu spoločnosti AIA a v prípade zvyšných troch lietadiel bola TAP ručiteľom za splnenie finančných záväzkov vyplývajúcich z lízingových zmlúv spoločnosti AIA, TAP uhradila príslušné nájomné a prevzala práva a povinnosti nájomcu vyplývajúce z uvedených zmlúv.
- 12 TAP zmenila farby a logo uvedeného vybavenia až po určitom čase, a preto uskutočňovala lety s farbami a logom spoločnosti AIA.
- 13 Štyri lietadlá, ktoré zostali v držbe spoločnosti TAP, boli postupne vrátené ich prenajímateľom v období od roku 1998 do roku 2000.
- 14 Okrem toho, aby sa predišlo škode vyplývajúcej z nesplnenia zmlúv, ktoré už boli uzavreté medzi spoločnosťou AIA a cestovnými kancelárkami, z ktorých vyplývalo zaplatenie vysokého odškodného spoločnosťou AIA v prípade nesplnenia, TAP uskutočňovala lety počas leta IATA 93.
- 15 Pri uvedených charterových letoch, ktoré sa predtým zaviazala uskutočniť AIA, TAP využívala predovšetkým štyri lietadlá, ktoré mala AIA k dispozícii, a menej často svoje vlastné lietadlá a posádky.
- 16 Od 1. mája 1993 TAP, ktorá vykonávala takmer výlučne činnosť pravidelnej leteckej dopravy, okrem uskutočňovania časti letov, ktoré sa už zaviazala uskutočniť AIA počas leta IATA 93, začala vykonávať operácie na trhu charterových letov, ktoré dovtedy neuskutočňovala, lebo predstavovali tradičné trasy spoločnosti AIA, pričom uskutočnila napríklad 15 charterových letov počas obdobia marec/apríl 1994.
- 17 V lete 1994 samotná TAP dohodla a naplánovala charterové lety priamo s cestovnými kancelárkami pôsobiacimi na trhu.
- 18 TAP začala pred zrušením a zánikom spoločnosti AIA tri prijímacie kurzy pre pilotov, ktoré ďalej pokračovali. Okrem toho TAP začala pred zrušením spoločnosti AIA ďalší kurz na prijatie nových pilotov, ktorý po jej zrušení ďalej pokračoval.
- 19 Dve zamestnankyne, ktoré TAP vyslala do spoločnosti AIA na účely vykonávania funkcií na obchodnom riaditeľstve uvedeného subjektu, boli po zrušení spoločnosti AIA spoločnosťou TAP pridelené na jej vlastné obchodné riaditeľstvo

a boli im pridelené funkcie v oblasti nepravidelných letov a zmlúv o charterových letoch týkajúcich sa leta IATA 93.

Vedenie konaní o žalobách proti hromadnému prepúšťaniu na prvom a druhom stupni

- 20 V rokoch 1993 a 1994 bývalí zamestnanci spoločnosti AIA napadli hromadné prepúšťanie na Tribunal de Trabalho de Lisboa (Pracovný súd Lisabon, Portugalsko). Vo svojich žalobách najmä navrhovali určiť, že hromadné prepúšťanie je protiprávne, a domáhali sa svojho opätovného prijatia do zamestnania v spoločnosti TAP, a to pri zachovaní ich počtu odpracovaných rokov a pracovného zaradenia, a uhradenia nevyplatených miezd.
- 21 Tribunal de Trabalho de Lisboa (Pracovný súd Lisabon) rozsudkom zo 6. februára 2007 rozhodol, že došlo k prevodu závodu, a uložil spoločnosti TAP povinnosť opäť prijať zamestnancov do zamestnania, a to pri zachovaní ich počtu odpracovaných rokov, a nahradiť im spôsobenú škodu a ušlý zisk.
- 22 Žalované a niektorí zo žalobcov napadli rozsudok Tribunal de Trabalho de Lisboa (Pracovný súd Lisabon) na Tribunal da Relação de Lisboa (Odvolací súd Lisabon, Portugalsko).
- 23 Dňa 16. januára 2008 Tribunal da Relação de Lisboa (Odvolací súd Lisabon) zrušil napadnutý rozsudok, pokiaľ ide o opätovné prijatie žalobcov do zamestnania a náhradu spôsobenej škody a ušlého zisku, pričom v tejto časti nevyhovел návrhom žalobcov uplatneným voči žalovaným. Uvedený rozsudok sa netýkal jediného zamestnanca, ktorý neprijal odstupné.
- 24 Žalobcovia podali opravný prostriedok proti uvedenému rozsudku na Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd).

Tvrdenia žalobcov v konaniach o žalobách proti hromadnému prepúšťaniu na Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd)

- 25 Žalobcovia v podstate tvrdili, že hoci uvádzaným dôvodom hromadného prepúšťania bol definitívny zánik podniku, skutočným zámerom spoločnosti TAP bolo obnoviť činnosť, ktorú dovtedy vykonávala AIA na trhu charterových letov.
- 26 Preto sa domnievali, že skutkový stav sa má kvalifikovať ako prevod závodu, a nie ako definitívny zánik podniku.
- 27 Tiež sa odvolávali na vadu súhlasu, pokiaľ ide o prijatie odstupného za hromadné prepúšťanie, a tvrdili, že prijatie odstupného im nebránilo v podaní žalôb proti prepúšťaniu.

- 28 Podľa žalobcov postup likvidácie podniku nebráni prevodu závodu, keďže na tento účel stačí, aby niekto pokračoval v činnosti alebo časti činnosti, ktorú podnik dovtedy vykonával.
- 29 V súvislosti s predmetnou vecou žalobcovia konkrétne tvrdili, že bola preukázaná kontinuita činnosti, keďže i) na spoločnosť TAP boli prevedené prakticky všetky hmotné prostriedky a lietadlá spoločnosti AIA; ii) niektorí zamestnanci, ktorí vykonávali funkcie týkajúce sa obchodného riadenia v spoločnosti AIA, začali vykonávať také funkcie v spoločnosti TAP; iii) TAP počas určitého obdobia používala logá a farby spoločnosti AIA; iv) TAP uskutočňovala charterové lety, ktoré sa už zaviazala uskutočniť AIA; v) TAP zachovala trasy a činnosť v oblasti charterových letov a ponechala si cieľových zákazníkov pre túto činnosť, čo viedlo k presunu klientely; vi) bolo irelevantné, že AIA nemohla previesť svoju licenciu na prevádzkovanie nepravidelných letov, keďže TAP disponovala povolením potrebným na prevádzkovanie takých letov, a vii) skutočnosť, že závod bol viazaný na licenciu a že z tohto dôvodu ho nebolo možné previesť, bola irelevantná, keďže prevod závodu na pracovnoprávne účely nie je porovnateľný s prevodom, ktorý je len obchodnou transakciou.
- 30 Tieto okolnosti predstavovali dostatočné indície na konštatovanie, že došlo k prevodu závodu, s ktorým je zároveň spojený prevod práv a povinností vyplývajúcich z pracovných zmlúv na nadobúdateľa, ktorým je TAP.
- 31 Podľa názoru žalobcov transakcia spočívajúca v prevode majetku a vybavenia spoločnosti AIA na spoločnosť TAP bola v skutočnosti prevodom závodu, ktorý mal navonok podobu údajného „predaja investičného majetku za jeho účtovnú hodnotu“.
- 32 Preto vznikol priamy rozpor s judikatúrou Súdneho dvora a so smernicami 77/187 a 2001/23, a to najmä z dôvodu, že v rozsudku Tribunal da Relação de Lisboa (Odvolací súd Lisabon) zo 16. januára 2008 nebol pripísaný nijaký význam skutočnosti, že prevod závodu sa mohol uskutočniť vo viacerých etapách, a tiež sa v ňom nepodarilo uplatniť menej formálny a praktickejší prístup k uvedenému pojmu, ktorý vyžaduje právna veda a judikatúra Únie.
- 33 Žalobcovia tiež tvrdili, že práve samotná TAP ako väčšinový akcionár zvolala mimoriadne valné zhromaždenie spoločnosti AIA, pričom jediným bodom jeho programu bolo rozhodnutie o zrušení spoločnosti AIA. Preto musela jedine TAP znášať dôsledky schválenia svojho návrhu, keďže prípadná nemožnosť uskutočniť dohodnuté charterové lety – a následné zhoršenie finančnej situácie spoločnosti AIA – bola spôsobená dobrovoľným, vedomým a legitímnym rozhodnutím spoločnosti TAP.
- 34 Žalobcovia tiež tvrdili, že článok 23 ods. 3 LCCT je nezlučiteľný s článkom 4 ods. 1 smernice 77/187 a smernice 2001/23. Ako totiž rozhodol Tribunal do Trabalho de Lisboa (Pracovný súd Lisabon), skutočnosť, že zamestnanci prijali odstúpné, im nebránila v tom, aby podali žalobu proti hromadnému prepúšťaniu,

keďže jeho prijatie predstavovalo vyhlásenie poznačené omylom, pokiaľ ide o dôvody.

- 35 Podľa žalobcov však z úlohy vnútroštátneho súdu ako súdu, ktorý uplatňuje právo Únie, vyplýva, že vnútroštátny súd neuplatní vnútroštátne ustanovenie, ktoré je nezlučiteľné s priamo uplatniteľným ustanovením práva Únie, ako to je v prípade domnienky stanovenej v článku 23 ods. 3 LCCT, vzhľadom na článok 4 smernice 77/187 a smernice 2001/23.
- 36 Žalobcovia navyše tvrdili, že AIA je len odnožou spoločnosti TAP a že táto spoločnosť sa tým, že zrušila spoločnosť AIA a previedla na seba jej závod, dopustila zneužitia právnej subjektivity, aby dosiahla ciele, ktoré zákon nepovoľuje, konkrétne prepúšťanie.
- 37 Niektorí žalobcovia sa tiež odvolávali na existenciu vzťahu faktickej skupiny. Podľa ich názoru sa TAP ako ovládajúca spoločnosť stala väčšinovým akcionárom spoločnosti AIA, aby získala kontrolu a mohla zrušiť spoločnosť AIA, keď to bude považovať za vhodné, čo skutočne urobila prostredníctvom zvolania valného zhromaždenia, na ktorom bola AIA zrušená.

Odôvodnenie rozsudku Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) z 25. februára 2009

- 38 V rozsudku z 25. februára 2009 Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) konštatoval, že zo skutkového stavu nemožno vyvodiť, že AIA previedla na spoločnosť TAP organizovaný súbor výrobných faktorov, ktorý je dostatočne významný na to, aby predstavoval samostatný základ na vykonávanie činnosti v oblasti nepravidelných letov.
- 39 Vzhľadom na preukázaný skutkový stav sa Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) domnieval, že po fáze speňaženia majetku spoločnosti AIA TAP neprevzala hospodársky subjekt, ktorého cieľom by bolo priamo a samostatne pokračovať v činnosti v oblasti charterových letov, ktorú predtým vykonávala AIA.
- 40 Na jednej strane medzi spoločnosťami AIA a TAP nebola vykonaná žiadna formálna operácia spočívajúca v prevode a na druhej strane nedošlo k faktickému prevodu rôznych samostatných zložiek, ktoré by boli následne usporiadané v rámci spoločnosti TAP tak, že by vznikol samostatný závod.
- 41 Podľa Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) vo veci, o ktorej rozhodoval, nič nenasvedčovalo tomu, že v spoločnosti TAP existovala obchodná jednotka, ktorá by pôsobila v oblasti charterových letov a na tento účel by bola samostatnou jednotkou. Skutkový stav teda neumožňoval konštatovať, že došlo k materiálnemu prevodu hospodárskej jednotky spoločnosti AIA na spoločnosť TAP v súlade s článkom 37 LCT a so smernicou 2001/23.
- 42 Na účely odôvodnenia tohto záveru, pokiaľ ide o jednotlivé skutkové indicie, Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) v podstate zdôraznil, že

- bolo veľmi dôležité, že TAP využívala štyri lietadlá spoločnosti AIA na základe dohody uzavretej v kontexte likvidácie, ktorej cieľom bolo obmedziť straty veriteľov, vrátane spoločnosti TAP;
- išlo o úkony týkajúce sa nakladania s majetkom podniku zrušeného v prospech jeho veriteľov a na základe zákonných povinností likvidátorov;
- lietadlá sa využívali bez rozdielu na pravidelnú a nepravidelnú prepravu a po skončení platnosti lízingových zmlúv boli vrátené prenajímateľom, pričom určitú dobu ich naďalej využívala TAP;
- preto skutočnosť, že TAP začala využívať tieto lietadlá, keď začala platiť nájomné v roku 1993, nesvedčila o jej zámere vykonávať činnosť v oblasti charterových letov, ani nepostačovala na konštatovanie, že uvedená činnosť sa vykonávala samostatne;
- lety v roku 1993 sa uskutočňovali s cieľom splniť záväzky dohodnuté v rámci postupu likvidácie spoločnosti AIA a s cieľom zabrániť škode, ktorú by spôsobilo nesplnenie zmlúv, ktoré AIA už uzatvorila, pričom nebolo možné identifikovať nezávislú hospodársku jednotku, ktorá by pôsobila v oblasti nepravidelných letov v rámci spoločnosti TAP;
- TAP ako hlavný veriteľ spoločnosti AIA mala osobitný záujem na tom, aby sa predišlo nesplneniu uvedených zmlúv a značnému odškodnému, ktoré mohlo z neho vyplývať, vzhľadom na to, že mala možnosť sama splniť uvedené zmluvy, keďže disponovala prostriedkami potrebnými na tento účel, najmä lietadlami, posádkou a licenciou na prevádzkovanie charterových letov;
- nebolo možné pochopiť tvrdenie žalobcov, že TAP nemohla v tom čase tvrdiť, že uskutočňovala lety s cieľom predísť značnému odškodnému, keďže AIA nemohla plniť letový plán na leto IATA 93 z dôvodu rozhodnutia spoločnosti TAP. Postup spoločnosti TAP bol z hospodárskeho hľadiska koherentný: navrhla zrušenie spoločnosti AIA, lebo jej hospodárske prevádzkovanie bolo neudržateľné, a v kontexte likvidácie uskutočňovala predtým dohodnuté lety s cieľom predísť značnému odškodnému;
- ako vyplývalo z judikatúry Súdneho dvora, bolo potrebné vyhodnotiť všetky skutkové okolnosti, ktoré by mohli svedčiť o prevode závodu, s cieľom posúdiť ich dôkaznú hodnotu;
- v rámci letov v roku 1994, ktoré TAP dohodla priamo s cestovnými kancelárkami pre trasy, ktoré dovtedy neprevádzkovala, TAP vykonávala činnosť vyplývajúcu zo získania podielu na trhu uvoľneného v dôsledku zániku spoločnosti AIA;
- Súdny dvor, ktorý rozhodoval v situáciách, v ktorých podnik pokračuje v činnosti, ktorú dovtedy uskutočňoval iný podnik, konštatoval, že táto samotná okolnosť neumožňuje dospieť k záveru, že došlo k prevodu hospodárskeho

subjektu, keďže subjekt nemožno obmedziť na činnosť, ktorú vykonáva. Jeho totožnosť vyplýva aj z iných okolností, akými sú personál, ktorý ho tvorí, jeho vedenie, organizácia jeho práce, jeho prevádzkové metódy alebo prípadne prevádzkové prostriedky, ktoré má k dispozícii;

- pokiaľ ide o odovzdanie riadu používaného v lietadlách a kancelárskeho vybavenia spoločnosti AIA spoločnosti TAP, také odovzdanie bolo irelevantné nielen preto, lebo bolo zohľadnené pri likvidácii, ale aj preto, lebo nebolo preukázané, že tento riad a toto vybavenie sa používali pri prevádzkovaní charterových letov, čo neumožňovalo tvrdiť, že boli súčasťou organizovaného súboru hmotných prostriedkov a ľudských zdrojov osobitne určeného na vykonávanie činnosti v oblasti nepravidelných letov;
  - čo sa týka ponechania si dvoch zamestnankýň, ktoré údajne svedčilo o zachovaní totožnosti hospodárskej jednotky, uvedené zamestnankyne mali uzavretú pracovnú zmluvu so spoločnosťou TAP, a preto boli zamestnankyňami spoločnosti TAP, a nie spoločnosti AIA, a TAP ich vyslala na účely vykonávania funkcií v rámci spoločnosti AIA. Táto situácia sa veľmi odlišuje od ponechania si zamestnancov. Návrat zamestnankýň do spoločnosti TAP bol dôsledkom plnenia pracovných zmlúv uzavretých s ich zamestnávateľom, keďže činnosť týchto zamestnankýň v rámci spoločnosti TAP nemožno považovať za samostatnú hospodársku jednotku určenú na prevádzkovanie nepravidelných letov;
  - stručne povedané, žiadna z uvedených indícií neumožňovala dospieť k záveru, že došlo k úplnému alebo čiastočnému prevodu obchodnej jednotky, vzhľadom na to, že celková analýza indícií neumožňovala konštatovať, že v rámci spoločnosti TAP existoval súbor hmotných prostriedkov a ľudských zdrojov, ktorý by predstavoval podporu pre činnosť v oblasti charterových letov a na tento účel by bol samostatný, konkrétne hospodársky subjekt, ktorý by si ponechal svoju identitu a samostatne by pokračoval v činnosti v oblasti nepravidelnej komerčnej leteckej prepravy v rámci spoločnosti TAP.
- 43 Vzhľadom na žiadosť viacerých žalobcov o predloženie návrhu na začatie prejudiciálneho konania Súdnemu dvoru, pričom niektorí z nich navrhli konkrétne znenie prejudiciálnych otázok, najmä pokiaľ ide o pojem „prevod závodu“ v zmysle smernice 77/187 a súlad článku 37 LCT a článku 23 ods. 3 LCCT s uvedenou smernicou, Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) konštatoval, že
- Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) bol jedným z vnútroštátnych súdov, ktoré mali povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania stanovenú vo vtedajšom článku 234 ES (terajší článok 267 ZFEÚ);
  - povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania existuje len vtedy, keď sa vnútroštátne sudy domnievajú, že právo Únie a jeho výklad sú potrebné

na rozhodnutie sporu, a keď existujú pochybnosti o výklade ustanovení práva Únie;

- dokonca aj za takých okolností táto povinnosť nie je neobmedzená vzhľadom na to, že aj keď Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) dospeje k záveru, že položená otázka je relevantná, nemusí byť povinný predložiť vec Súdnemu dvoru Európskej únie;
- samotný Súdny dvor výslovne uznal, že správne uplatňovanie práva Únie môže byť také zjavné, že nenecháva priestor pre žiadnu dôvodnú pochybnosť, pokiaľ ide o to, ako sa má odpovedať na položenú otázku, a preto vylučuje povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania;
- povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania sa nikdy nemôže zakladať len na tom, že účastníci konania prejavia vôľu obrátiť sa na Súdny dvor, keďže v opačnom prípade by sa návrh na začatie prejudiciálneho konania stal opravným prostriedkom, ktorý majú k dispozícii účastníci konania;
- vzhľadom na obsah uvádzaných smerníc, ich výklad, ktorý podal Súdny dvor, a obmedzenia týkajúce sa prejednávanej veci neexistuje žiadna významná pochybnosť, ktorá by vyžadovala podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, keďže je nepodstatné, že otázky, ktoré vznikajú v prejednávanej veci, a situácie, o ktorých rozhodoval Súdny dvor, nie sú úplne totožné;
- Súdny dvor vytvoril ustálenú judikatúru týkajúcu sa prevodov závodov a do smernice 2001/23 boli prevzaté pojmy pochádzajúce z tejto judikatúry;
- také pojmy sú už natoľko jednoznačné, pokiaľ ide o výklad podaný v judikatúre Únie a vo vnútroštátnej judikatúre, že v prejednávanom prípade nie je potrebné najprv sa obrátiť na Súdny dvor;
- otázka zlučiteľnosti článku 23 ods. 3 LCCT s článkom 4 smernice nemohla byť predmetom návrhu na začatie prejudiciálneho konania, lebo predmet takého návrhu musí rešpektovať právomoci Súdneho dvora a vnútroštátny súd nemôže podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorého predmetom by bol výklad vnútroštátneho práva, ani požiadať Súdny dvor, aby rozhodol o zlučiteľnosti ustanovenia vnútroštátneho práva s ustanovením práva Únie;
- Súdnemu dvoru neprináležalo rozhodnúť, či sa konkrétne ustanovenie práva Únie uplatní alebo neuplatní, hoci aj nepriamo, na určitú situáciu, o ktorej rozhodujú vnútroštátne súdy jednotlivých členských štátov;
- preto nebolo opodstatnené podať návrh na začatie prejudiciálneho konania.

44 Pokiaľ ide o zákonnosť hromadného prepúšťania, Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) v podstate konštatoval nasledujúce skutočnosti:

- súbor úkonov, ktoré uskutočnili AIA, TAP a likvidačný orgán po zrušení spoločnosti AIA a v kontexte speňaženia jej majetku, nepredstavuje prevod závodu na účely článku 37 LCT vykladaného z hľadiska právnych predpisov a judikatúry Únie;
  - hromadné prepúšťanie žalobcov, ktorého základným dôvodom bol definitívny zánik podniku, je teda zákonné;
  - práva a povinnosti spoločnosti AIA vyplývajúce z pracovných zmlúv uzavretých medzi ňou a jej zamestnancami, vrátane jediného zamestnanca, ktorý neprijal odstupné, neboli prevedené na spoločnosť TAP;
  - vzhľadom na to, že nedošlo k prevodu závodu, sa teda neuplatnil článok 4 ods. 1 smernice 2001/23 týkajúci sa zákazu prepúšťania priamo založeného na prevode ani článok 5 ods. 1 tejto smernice, ktorý tiež vyžaduje, aby došlo k prevodu;
  - pokiaľ ide o článok 4 ods. 1 smernice 2001/23, v spise sa nenachádza žiadna okolnosť, ktorá by preukazovala, že prepúšťanie bolo priamo založené na nepreukázanom úkone prevodu, keďže hromadné prepúšťanie bolo založené na zániku podniku, a preto išlo o riadiace rozhodnutie založené na dôležitom hospodárskom dôvode;
  - v súvislosti s článkom 5 ods. 1 smernice 2001/23, aj keby došlo k prevodu podniku v rámci likvidácie, táto likvidácia by znemožnila prevod práv a povinností vyplývajúcich z pracovných zmlúv na spoločnosť TAP a bola by zlučiteľná s prepustením zamestnancov spoločnosti AIA;
  - s prihliadnutím na to, že zákonný dôvod hromadného prepúšťania má hospodársku povahu a že súdne preskúmanie treba zosúladiť so slobodou podnikania a s riadením podniku, bolo opodstatnené vyhovieť dôvodom uvedeným na podporu hromadného prepúšťania.
- 45 Čo sa týka tvrdení založených na porušení základných právnych zásad chránených právom Únie, najmä zásady *favor laboratoris*, a na zneužití práva na hromadné prepúšťanie, Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) sa vyjadril v tom zmysle, že
- skutkové overenia neumožňovali tvrdiť, že AIA zneužila svoje právo na uskutočnenie prepúšťania, keďže prepúšťanie bolo odôvodnené zánikom podniku a jeho dôvodom bolo zrušenie spôsobené vážnymi hospodárskymi ťažkosťami, ktorým čelil uvedený podnik;
  - vzhľadom na ukončenie činnosti podniku bolo ukončenie platnosti pracovných zmlúv zamestnancov úplne pochopiteľné a legitímne;
  - nebolo možné tvrdiť, že AIA sa pri uplatnení práva na hromadné prepúšťanie usilovala jedine alebo predovšetkým poškodiť žalobcov;

- nič nenasvedčovalo tomu, že žalované prekročili hranice stanovené dobrou vierou, dobrými zvyklosťami alebo sociálnym či hospodárskym účelom práva na hromadné prepúšťanie, a už vôbec nie tomu, že to urobili zjavne, v dôsledku čoho by bolo možné domnievať sa, že výkon tohto práva bol nezákonný;
- pokiaľ ide o postup spoločnosti TAP spočívajúci v navrhnutí zrušenia spoločnosti AIA a v tom, že v postupe likvidácie prevzala určité samostatné veci, ktoré využila pri svojej [vlastnej] činnosti, nebola zistená žiadna okolnosť, ktorá by nasvedčovala tomu, že TAP využila skutočnosť, že je právnickou osobou odlišnou od spoločnosti AIA, na dosiahnutie cieľov, ktoré zákon nepovoľuje;
- návrh spoločnosti TAP zrušiť spoločnosť AIA bol odôvodnený a TAP neuzavrela žiadny pracovnoprávny vzťah so zamestnancami zamestnanými spoločnosťou AIA, a preto nebolo možné tvrdiť, že sa chcela vyhnúť takým vzťahom, ktoré neexistovali. Pokiaľ ide konkrétne o kurzy týkajúce sa lietadiel typu BOEING 737, skutkový stav nepreukázal, že sa začali po zániku spoločnosti AIA;
- nebolo preukázané, že TAP dala podnet na zrušenie spoločnosti AIA a hromadné prepúšťanie, pričom jej postup bol zosúladený s postupom spoločnosti AIA, s cieľom prevádzkovať nepravidelnú leteckú prepravu za rovnakých podmienok, aké existovali v čase založenia spoločnosti AIA, a znížiť jej cenu;
- súčasťou skutkového stavu nebola žiadna okolnosť, ktorá by umožnila dospieť k záveru, že TAP porušila pravidlá týkajúce sa dobrej viery, a preto nebolo možné tvrdiť, že využila oddelenie právnych subjektov s cieľom uskutočniť prepúšťanie, ktoré zákon inak nepovoľoval;
- zneužitia právnej subjektivity spoločnosti sa možno dopustiť len vtedy, ak sa táto právna subjektivita využije nezákonným alebo zneužívajúcim spôsobom na poškodenie tretích osôb, teda v prípadoch, v ktorých výkon subjektívneho práva vedie k výsledku, ktorý je zjavne odlišný od účelu, na ktorý bolo toto právo priznané zákonom. Zo skutkového stavu zisteného v predmetnom konaní nevyplýval žiadny z týchto aspektov;
- vzhľadom na zákonnosť hromadného prepúšťania napokon neboli preskúmané otázky týkajúce sa relevantnosti prijatia alebo neprijatia odstupného vyplateného žalobcom, ústavnosti ustanovenia, podľa ktorého je prijatie odstupného spojené so súhlasom s prepustením, alebo toho, či sa žalobcovia mohli dovolávať relatívnej neplatnosti vyhlásenia o prijatí, a či existoval nejaký omyl, pokiaľ ide o dôvody alebo predmet právneho úkonu, ktorý urobili zamestnanci tým, že sa rozhodli prijať príslušné odstupné, a tiež neboli preskúmané otázky súvisiace s určením výšky nevyplatených miezd, na ktoré by vznikol nárok, ak by prepúšťanie bolo zákonné;

– nebolo teda opodstatnené rozhodnúť o ostatných otázkach položených v podaných opravných prostriedkoch.

- 46 Vzhľadom na vyššie uvedené Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) rozsudkom z 25. februára 2009 zamietol opravné prostriedky žalobcov a nevyhovel ich návrhom uplatnených voči žalovaným.

Konanie vo veci samej (2013 – 2024)

- 47 Žalobcovia podali určovaciu žalobu v štandardnom konaní Portugalsku na Varas Cíveis de Lisboa (Občianskoprávne senáty v Lisabone, Portugalsko), pričom v podstate tvrdili, že rozsudok, ktorý vydal Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) 25. februára 2009 v konaní o žalobe proti hromadnému prepúšťaniu, ktoré sa ich týkalo, je zjavne protiprávny, keďže vychádza z nesprávneho výkladu pojmu „prevod závodu“ v zmysle smernice 2001/23 a keďže tento súd si nesplnil povinnosť predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania.
- 48 V uvedenej žalobe sa domáhali, aby súd uložil portugalskému štátu povinnosť zaplatiť im i) majetkovú škodu zodpovedajúcu všetkým mzdám, ktoré im neboli vyplatené odo dňa hromadného prepúšťania do dňa vyhlásenia rozsudku Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) z 25. februára 2009, mzdám, ktorých splatnosť nastane do predpokladaného dňa ich odchodu do dôchodku vo veku 65 rokov, a škode zodpovedajúcej zníženiu sumy dôchodkov, ii) nemajetkovú ujmu, iii) škodu zodpovedajúcu nevyplateným mzdám do dňa opätovného prijatia do zamestnania a iv) subsidiárne škodu vyplývajúcu zo straty príležitosti.
- 49 Dňa 31. decembra 2013 Varas Cíveis de Lisboa (Občianskoprávne senáty v Lisabone) predložili Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorým žiadali, aby sa v podstate objasnilo, či došlo k prevodu závodu z hľadiska smernice 2001/23 a či sa má článok 267 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) bol povinný podať návrh na začatie prejudiciálneho konania.
- 50 Dňa 9. septembra 2015 Súdny dvor Európskej únie vydal rozsudok vo veci Ferreira da Silva e Brito a i. (C-160/14, EU:C:2015:565), v ktorom najmä rozhodol, že i) článok 1 ods. 1 smernice 2001/23 sa má vykladať v tom zmysle, že pojem „prevod závodu“ sa vzťahuje na situáciu, ako je situácia posudzovaná v prejednávanej veci, a že ii) článok 267 tretí odsek ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že súd, proti ktorého rozhodnutiam nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, je za okolností, ktoré sa vyznačujú rozdielnymi rozhodnutiami nižších súdov v súvislosti s výkladom tohto pojmu a zároveň opakujúcimi sa problémami pri jeho výklade v jednotlivých členských štátoch, povinný predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania týkajúci sa výkladu pojmu „prevod závodu“.
- 51 Varas Cíveis de Lisboa (Občianskoprávne senáty v Lisabone) zamietli žalobu.

- 52 Niektorí žalobcovia podali odvolanie na Tribunal da Relação de Lisboa (Odvolací súd Lisabon), ktorý ho rozsudkom zo 16. marca 2023 v celom rozsahu zamietol a potvrdil rozsudok Varas Cíveis (občianskoprávne senáty) (ďalej len „napadnutý rozsudok“).
- 53 Niektorí žalobcovia napadli uvedený rozsudok kasačným opravným prostriedkom na Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd), ktorý v súčasnosti prejednáva túto vec.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 54 Základná otázka, ktorá vzniká v prejednávanej veci, spočíva v posúdení mimozmluvnej občianskoprávnej zodpovednosti portugalského štátu za úkony uskutočnené v rámci výkonu súdnictva v rozpore s právom Európskej únie, konkrétne prostredníctvom rozsudku Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) z 25. februára 2009, pokiaľ ide o dva základné aspekty:
- a) z dôvodu nesprávneho výkladu pojmu „prevod závodu“ z hľadiska smernice 2001/23 vzhľadom na skutkové okolnosti, ktoré boli známe Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd),
  - b) z dôvodu, že uvedený súd má povinnosť predložiť návrh na začatie prejudiciálneho konania Súdnemu dvoru v súlade s tým, čo žiadali niektorí žalobcovia, v dôsledku existencie rozdielnych rozhodnutí súdov týkajúcich sa tej istej otázky a z dôvodu, že Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) je vnútroštátnym súdom najvyššieho stupňa.
- 55 Na rozdiel od režimu stanoveného v článku 340 ZFEÚ, ktorý upravuje mimozmluvnú zodpovednosť inštitúcií, orgánov, úradov a agentúr Únie, zodpovednosť členských štátov za porušenie práva Únie nie je v Zmluvách výslovne upravená.
- 56 Súdny dvor však od vydania rozsudku z 19. novembra 1991, Francovich a i. (C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428), opakovane konštatoval existenciu takej zodpovednosti.
- 57 V uvedenom rozsudku Súdny dvor stanovil zásadu, že členské štáty sú povinné nahradiť škodu spôsobenú jednotlivcom porušením práva Únie, ktoré im možno pripísať, a zároveň vymedzil podmienky, ktoré musia byť splnené na to, aby vznikla uvedená zodpovednosť.
- 58 Táto judikatúra Súdneho dvora bola potvrdená v iných neskorších rozsudkoch a Súdny dvor tiež konštatoval, že táto zásada platí bez ohľadu na to, ktorý orgán alebo subjekt členského štátu svojím konaním alebo opomenutím spôsobil toto porušenie.

- 59 V rozsudku z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513), Súdny dvor výslovne rozšíril zodpovednosť členských štátov za porušenia práva Únie vyplývajúce z úkonov súdu, ak ide o súd najvyššieho stupňa, ako to je v prejednávanej veci. Súdny dvor túto judikatúru opakovane potvrdil.
- 60 V rámci konania vo veci samej sa tak na prvom stupni, ako aj na druhom stupni tvrdilo, že nie je opodstatnené položiť nové prejudiciálne otázky, keďže znenie otázok navrhnutých žalobcami by malo za následok, že prejednávaný spor by rozhodol Súdny dvor, čo je úloha, ktorá prináleží súdom každého štátu.
- 61 Vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok Köbler, však bolo potrebné určiť, či prináleží Súdnemu dvoru overiť, či v uvedenom spore vo veci samej existovala zodpovednosť členského štátu za porušenie práva Únie v dôsledku rozhodnutia vnútroštátneho súdu, alebo či toto posúdenie mali vykonať výlučne vnútroštátne súdy.
- 62 V reakcii na uvedenú otázku Súdny dvor najprv poukázal na to, že uplatňovanie kritérií pre zodpovednosť členských štátov za škody, ktoré vznikli jednotlivcovi v dôsledku porušenia práva Únie, v súlade s pravidlami vytvorenými Súdnym dvorom na tento účel, prislúcha v zásade vnútroštátnym súdom.
- 63 Súdny dvor však vzápätí konštatoval, že disponuje všetkými údajmi, ktoré mu umožňujú určiť, či sú dané predpoklady pre zodpovednosť členského štátu. Okrem toho konštatoval, že mu prináleží overiť, či je také porušenie práva Únie zjavné, ako to požaduje právo Únie pre vyvodenie zodpovednosti členského štátu za rozhodnutie jeho súdu najvyššieho stupňa.
- 64 Tento názor bol neskôr opäť vyjadrený v rozsudku z 28. júla 2016, Tomášová (C-168/15, EU:C:2016:602), v ktorej jedna z prejudiciálnych otázok spočívala v určení, či konanie súdu uvedeného štátu, ako ho opísala žalobkyňa, predstavovalo dostatočne závažné porušenie práva Únie.
- 65 V reakcii na uvedenú prejudiciálnu otázku Súdny dvor preskúmal konkrétne skutkové okolnosti, o ktoré išlo v uvedenej situácii, pričom dospel k záveru, že napriek tomu, že súd bol oboznámený so všetkými skutkovými a právnymi okolnosťami potrebnými na to, aby *ex officio* preskúmal nejakú povahu zmluvnej podmienky z hľadiska predmetnej smernice, nešlo o dostatočne závažné porušenie práva Únie.
- 66 Súdny dvor nielenže uviedol kritériá, od ktorých závisí konštatovanie dostatočne závažného porušenia práva Únie, ale tiež posúdil, či boli uvedené kritériá v každom konkrétnom prípade splnené, a preskúmal konanie vnútroštátnych súdov, hoci v oboch vyššie uvedených veciach dospel k záveru, že nejde o dostatočne závažné porušenie práva Únie.
- 67 Z vyššie uvedeného nevyplýva, že Súdny dvor nahradil vnútroštátny súd pri rozhodovaní konkrétnych sporov. Súdny dvor zdôraznil zásady ekvivalencie a efektivity, najmä v rozsudku Tomášová, a dospel k záveru, že pravidlá o náhrade

škody spôsobenej porušením práva Únie, ako sú pravidlá týkajúce sa ohodnotenia takej škody alebo vzťahu medzi žalobou o náhradu tejto škody a ostatnými prípadne dostupnými prostriedkami nápravy, upravuje právny poriadok každého členského štátu pri rešpektovaní zásad ekvivalencie a efektivity.

- 68 Vychádzajúc z vyššie uvedených predpokladov, vzhľadom na to, že zodpovednosť členských štátov za konania a opomenutia ich orgánov, ktoré porušujú právo Únie, vrátane súdov najvyššieho stupňa, je založená na práve Únie, ktoré vymedzuje podmienky vzniku uvedenej zodpovednosti – aj keď v spojení s vnútroštátnymi právnymi poriadkami a pri rešpektovaní zásad ekvivalencie a efektivity za vyššie uvedených podmienok –, je opodstatnené, aby práve Súdny dvor zjednotil v celej únii judikatúru týkajúcu sa posudzovania týchto podmienok vzniku zodpovednosti členských štátov.
- 69 Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že Súdny dvor si prisudzuje túto „výhradu právomoci“, pričom nielenže uvádza kritériá na určenie existencie „dostatočne závažného porušenia“ práva Únie, ale ich tiež uplatňuje na konkrétne veci prejednávané vnútroštátnymi súdmi.
- 70 Okrem toho v napadnutom rozsudku sa uvádza, že v rozsudku z 9. septembra 2015, *Ferreira da Silva e Brito a i.*, C-160/14, EU:C:2015:565, vydanom na základe prejudiciálnych otázok položených v uvedenej veci, Súdny dvor posúdil pojem „prevod závodu“ z hľadiska judikatúry Súdneho dvora v roku 2015 napriek tomu, že Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) rozhodoval o tejto otázke v roku 2009. V napadnutom rozsudku sa navyše konštatuje, že rozsudok Súdneho dvora obsahuje určité „nezanedbateľné zjavné chyby“.
- 71 Uvedené chyby podľa napadnutého rozsudku spočívajú v opise skutkových okolností sporu, v ktorom sa konštatovalo, že „TAP... zamestnala niektorých bývalých zamestnancov spoločnosti AIA“, pričom podľa napadnutého rozsudku „TAP nezamestnala žiadneho zamestnanca spoločnosti AIA. Ako bolo uvedené, došlo k tomu, že (len) dve zamestnankyne, ktoré boli vyslané do spoločnosti AIA (ktorej hlavným akcionárom bola TAP), sa vrátili do spoločnosti TAP, hoci išlo o zamestnankyne spoločnosti TAP, ktoré vykonávali funkciu v uvedenej spoločnosti po zrušení spoločnosti AIA“.
- 72 V napadnutom rozsudku sa tiež uvádza, že v rozsudku Súdneho dvora sa konštatovalo, že Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) zastával názor, že „spoločnosť AIA vlastnila závod, ktorý bol viazaný na určitý majetok, v prejednávanom prípade licenciu, ktorá nebola prevoditeľná, čo znemožňovalo prevod závodu, takže predmetom predaja mohli byť len jednotlivé veci a nie samotný závod“, pričom to „nezodpovedá skutočnosti, keďže uvedené úvahy predtým boli použité v rozsudku Tribunal da Relação [odvolací súd], na ktorý odkázal Supremo Tribunal de Justiça [Najvyšší súd] a ktorý v uvedenej časti dokonca ani nepotvrdil. Poukázalo sa totiž na existujúci nesúlad s dôrazom kladeným na skutočnosť, že AIA vlastnila závod viazaný na neprevoditeľnú licenciu..., keďže vzhľadom na to, že TAP bola oprávnená pôsobiť tak v oblasti

«pravidelných» letov, ako aj v oblasti «nepravidelných» letov..., väzba závodu pôsobiaceho v oblasti nepravidelnej leteckej dopravy na licenciu nebránila spoločnosti TAP v tom, aby prevádzkovala uvedený závod“.

- 73 Podľa napadnutého rozsudku okrem týchto pochybení „treba poznamenať, že skúmaný skutkový stav ani zďaleka neobsahuje/nestanovuje celý relevantný skutkový rámec, čo vyplýva napríklad zo samotného rámca, v ktorom bolo ukončené vyslanie dvoch spomenutých zamestnankýň, z postavenia spoločnosti TAP ako veriteľa spoločnosti AIA, z toho, že k odovzdaniu spomenutého ‚malého vybavenia‘ došlo v dôsledku uskutočnenia úkonov týkajúcich sa likvidácie (s prihliadnutím na uvedené postavenie TAP ako veriteľa), z odôvodnenia, na ktorom je založená skutočnosť, že TAP vstúpila do práv a povinností prenajímateľa vyplývajúcich z lízingových zmlúv týkajúcich sa lietadiel a že lietadlá boli po skončení platnosti lízingových zmlúv odovzdané prenajímateľovi, a z odôvodnenia, na základe ktorého TAP tiež začala uskutočňovať charterové lety, ktoré už boli dohodnuté s cestovnými kancelárkami na leto roka 1993, vzhľadom na peňažné sankcie, ktoré prirodzene vyplývali z nesplnenia a ktoré skutočne zhoršovali postavenie spoločnosti TAP ako veriteľa spoločnosti AIA“.
- 74 Tribunal da Relação (odvolací súd) dospel k záveru, že „vzhľadom na spomenuté pochybenia, ktorými je poznačený rozsudok Súdneho dvora, ako aj uvedené skutkové opomenutia, ktoré nemožno prestať považovať za významné, uvedené rozhodnutie treba pri zvažovaní zistených nedostatkov posudzovať a skúmať v zjavne kritickom duchu“.
- 75 Ak existujú chyby v odôvodnení rozsudku Súdneho dvora – z dôvodu nesprávneho posúdenia skutkového stavu, ktorý je uvedený v spise, alebo z dôvodu, že Súdnemu dvoru neboli oznámené všetky relevantné skutkové okolnosti –, v súlade s ustanoveniami práva Únie je potrebné položiť Súdnemu dvoru nové prejudiciálne otázky, a nie – ako sa uvádza v napadnutom rozsudku – posudzovať rozsudok Súdneho dvora kriticky.
- 76 Položenie nových prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru je naďalej povinné, ak je v konaní stále potrebné podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, keďže s podaním viacerých návrhov na začatie prejudiciálneho konania v rámci toho istého konania vo veci samej sa počíta a ich podanie vôbec nie je postupom, ktorý sa doteraz nevyskytol.
- 77 Okrem toho, hoci sa odpoveď Súdneho dvora týka okamihu, ktorý nie je relevantný pre rozhodnutie predmetnej špecifickej veci, riešenie nemôže spočívať jednoducho v neuplatnení uvedeného záväzného rozsudku, ale v opätovnom položení prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru, pričom sa spresní, že na správne rozhodnutie sporu je potrebné zistiť, či odpoveď poskytnutá v rozsudku vydanom v uvedenej veci platila aj v okamihu, keď bolo vydané súdne rozhodnutie, ktorým bolo údajne porušené právo Únie.

- 78 Je teda potrebné vziať do úvahy, že na základe návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktorý už bol podaný v súvislosti s tou istou vecou, Súdny dvor rozhodol o tom, či skutkové okolnosti prejednávaneho prípadu bolo možné zaradiť pod pojem „prevod závodu“ v zmysle smernice 2001/23. Súdny dvor však preskúmal uvedenú otázku bez toho, aby vychádzal z okamihu, keď bol vydaný rozsudok Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd), ktorý je predmetom sporu v tomto konaní, teda 25. februára 2009, pričom treba zohľadniť judikatúru Súdneho dvora, ktorá existovala k uvedenému dňu.
- 79 Súdny dvor tiež konštatoval, že Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) porušil článok 267 ZFEÚ tým, že v rozsudku z roku 2009 odmietol položiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa výkladu smernice, aby sa určilo, či skutkový stav preukázaný v konaní možno zaradiť pod pojem „prevod závodu“ uvedený v spomenutej smernici.
- 80 Súdny dvor však nerozhodol, či bolo uvedené porušenie dostatočne závažné na to, aby vznikla zodpovednosť Portugalska, keďže taká otázka mu nebola položená.
- 81 S prihliadnutím na vzniknuté pochybnosti sa Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) domnieva, že je opodstatnené podať nový návrh na začatie prejudiciálneho konania vzhľadom na prednosť práva Únie a potrebu zaručiť jednotnosť pri výklade a uplatňovaní Zmlúv.
- 82 Po prvé, pokiaľ ide o prednosť práva Únie pred vnútroštátnym právom, čo sa týka zodpovednosti štátu za porušenia práva Únie, účelom tejto zodpovednosti je zabezpečiť úplnú účinnosť tohto práva a konkrétne účinnú súdnu ochranu práv zamestnancov, ktorých zabezpečenie bolo cieľom tak smernice 77/187, ako aj smernice 2001/23.
- 83 Po druhé, pokiaľ ide o potrebu zaručiť jednotnosť pri výklade a uplatňovaní Zmlúv v oblasti zodpovednosti členských štátov za porušenie práva Únie, najmä zo strany vnútroštátnych súdov najvyššieho stupňa, nie je známe žiadne rozhodnutie Súdneho dvora odlišné od rozhodnutia vydaného v prejednávanej veci, v ktorom by sa posudzovala táto otázka v kontexte konania, ktorého predmetom je pojem „prevod závodu“ v zmysle smernice 2001/23.
- 84 V rámci tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania je navyše potrebné položiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku týkajúcu sa toho, či v prejednanom prípade došlo v rozsudku Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) z 25. februára 2009 k dostatočne závažnému porušeniu práva Únie, a to buď preto, lebo v ňom bol podaný nesprávny výklad pojmu „prevod závodu“ z hľadiska práva Únie, alebo preto, lebo nebola splnená povinnosť predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania.
- 85 Ako vyplýva z ustálenej judikatúry Súdneho dvora, existujú tri podmienky vzniku povinnosti členských štátov nahradiť škodu spôsobenú jednotlivcom porušením práva Únie, ktoré im možno pripísať, a to že i) porušená právna norma Únie má za cieľ priznať jednotlivcom práva, ii) toto porušenie je dostatočne závažné a iii)

medzi porušením a škodou spôsobenou poškodeným existuje priama príčinná súvislosť.

- 86 V prejednávanej veci vzhľadom na to, že je nesporné, že smernice 77/187 a 2001/23 priznávajú zamestnancom právo, ktorého sa môžu zamestnanci priamo dovolávať, spočívajúce v tom, aby sa uplatnil pojem „prevod závodu“ podľa práva Únie, ak Súdny dvor dospeje k záveru, že Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) sa dopustil za vyššie uvedeníých podmienok dostatočne závažného porušenia, možnosť uplatniť právo na náhradu škody bude závisieť výlučne od posúdenia existencie príčinnej súvislosti medzi uvedeným porušením a spôsobenou škodou.
- 87 Tribunal da Relação (odvolací súd) v napadnutom rozsudku neposudzoval uvedenú príčinnú súvislosť, keďže sa domnieval, že nedošlo k relevantnému nesprávneému úradnému postupu súdu v zmysle judikatúry Súdneho dvora. Z tohto dôvodu dospel k záveru, že Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) pri vydaní rozsudku z 25. februára 2009 postupoval v súlade s právom.
- 88 V prípade, že Súdny dvor konštatuje, že v deň, keď Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) vydal rozsudok skúmaný v prejednávanej veci, teda 25. februára 2009, bolo potrebné konštatovať, že preukázaný skutkový stav predstavoval prevod závodu vzhľadom na uvedené smernice a že Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) sa svojím postupom dopustil dostatočne závažného porušenia práva Únie, bude potrebné konštatovať, že sa malo určiť, že hromadné prepúšťanie žalobcov je protiprávne. Z toho vyplynie, že žalobcovia majú rovnaké práva na náhradu spôsobenej škody.
- 89 V čase, keď došlo k skutkovým okolnostiam, však v portugalskom právnom poriadku platil článok 23 ods. 2 LCCT, ktorý stanovoval, že prijatie odstupného zamestnancom znamená súhlas s prepustením.
- 90 Vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) z 25. februára 2009, bolo preukázané, že zamestnanci, ktorí boli žalobcami, prijali odstupné, ktoré im bolo vyplatené v dôsledku hromadného prepúšťania, a že to urobili preto, lebo boli presvedčení, že zániku spoločnosti AIA nemožno zabrániť.
- 91 Tiež bolo preukázané, že v tom čase žalobcovia nevedeli, že po zániku ich pracovných zmlúv bude TAP prevádzkovať aspoň časť charterových letov, ktoré dovtedy prevádzkovala AIA, ani že spoločnosti TAP bude odovzdaná časť vybavenia spoločnosti AIA, vrátane lietadiel.
- 92 Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) v uvedenom rozsudku z 25. februára 2009 neuplatnil článok 23 ods. 2 LCCT, keďže považoval hromadné prepúšťanie za platné, a preto zamietol kasačný opravný prostriedok v časti týkajúcej sa tejto otázky.
- 93 V tom istom konaní, teda v konaní o žalobe proti hromadnému prepúšťaniu, však Tribunal da Relação de Lisboa (Odvolací súd Lisabon) považoval uvedený článok

za platný v celom rozsahu vzhľadom na to, že prijatie odstupného všetkými žalobcami okrem jedného svedčilo o ich zámere súhlasiť s prepustením a znemožňovalo podať žalobu proti hromadnému prepúšťaniu.

- 94 V tomto konaní na účely stanovenia príčinnej súvislosti medzi údajným porušením práva Únie a škodou, ktorá vznikla zamestnancom, treba posúdiť výklad a uplatnenie ustanovenia článku 23 ods. 3 LCCT a preskúmať jeho súlad s právom Únie, ktoré platilo v tom čase, teda so smernicou 77/187.
- 95 V prípade, že by sa určilo, že v situácii skúmanej v rozsudku Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) z 25. februára 2009 skutočne došlo k prevodu závodu, uplatnenie článku 23 ods. 3 LCCT by bránilo tomu, aby práva a povinnosti spoločnosti AIA vyplývajúce z pracovných zmlúv platných v čase prevodu prešli na spoločnosť TAP, vzhľadom na to, že zamestnanci prijali odstupné za zánik svojich pracovných zmlúv v rámci hromadného prepúšťania uskutočneného spoločnosťou AIA.
- 96 Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) sa teda domnieva, že na posúdenie uvedenej príčinnej súvislosti je tiež odôvodnené položiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa tejto problematiky.

Prejudiciálne otázky

„1. Vzhľadom na vyššie uvedený preukázaný skutkový stav a judikatúru Súdneho dvora k 25. februáru 2009, mali sa k uvedenému dátumu smernica Rady 77/187/EHS zo 14. februára 1977 a smernica Rady 2001/23/ES z 12. marca 2001 o aproximácii zákonov členských štátov týkajúcich sa zachovania práv zamestnancov pri prevodoch podnikov, závodov alebo častí podnikov alebo závodov, najmä článok 1 ods. 1 smernice Rady 2001/23/ES, v ktorom bol objasnený pojem ‚prevod‘, vykladať v tom zmysle, že uvedený pojem ‚prevod závodu‘ sa vzťahoval na situáciu, v ktorej došlo k zrušeniu podniku pôsobiaceho na trhu s charterovými letmi rozhodnutím jeho väčšinového akcionára, ktorý bol sám podnikom pôsobiacim v odvetví leteckej dopravy a ktorý v súvislosti s likvidáciou uskutočnil úkony, ktoré sú podrobnejšie opísané vo vyššie uvedenom preukázanom skutkovom stave?

2. V prípade kladnej odpovede a aj vzhľadom na vyššie uvedený preukázaný skutkový stav a judikatúru Súdneho dvora k 25. februáru 2009, predstavuje rozhodnutie obsiahnuté v rozsudku, ktorý v ten istý deň vydal Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd, Portugalsko), ktorý rozhodoval ako súd najvyššieho stupňa a vzhľadom na skutkový stav, ktorý mu bol známy, konštatoval, že už citované smernice, najmä článok 1 ods. 1 smernice Rady 2001/23/ES z 12. marca 2001, sa majú vykladať v tom zmysle, že pojem ‚prevod závodu‘ sa nevzťahuje na situáciu opísanú v predchádzajúcej otázke, dostatočne závažné porušenie práva Únie?

3. Vzhľadom na vyššie uvedený preukázaný skutkový stav a judikatúru Súdneho dvora k 25. februáru 2009, predstavuje rozhodnutie obsiahnuté v rozsudku, ktorý v ten istý deň vydal Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd), ktorý rozhodoval ako súd najvyššieho stupňa a vzhľadom na skutkový stav, ktorý mu bol známy, konštatoval, že článok 234 ZES (teraz článok 267 ZFEÚ) sa má vykladať v tom zmysle, že Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) vzhľadom na skutkový stav opísaný v prvej prejudiciálnej otázke a okolnosť, že nižšie vnútroštátne súdy, ktoré rozhodovali vo veci, vydali rozdielne rozhodnutia, nebol povinný predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku týkajúcu sa správneho výkladu pojmu ‚prevod závodu‘ na účely článku 1 ods. 1 smernice 2001/23/ES, dostatočne závažné porušenie práva Únie?

4. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku a v prípade kladnej odpovede na niektorú z predchádzajúcich dvoch otázok alebo na obe tieto otázky, teda ak sa dospeje k záveru, že ide o dostatočne závažné porušenie práva Únie – v prípade, o aký ide v prejednávanej veci, v ktorom bolo preukázané, že zamestnanci súhlasili s prijatím odstupného za hromadné prepúšťanie v presvedčení, že zánik ich zamestnávateľa, spoločnosti Air Atlantis, bol nevyhnutný, a nevedeli o tom, že po zániku ich pracovných zmlúv žalovaná TAP bude prevádzkovať aspoň časť charterových letov, ktoré dovtedy prevádzkovala Air Atlantis, a že spoločnosti TAP sa odovzdá časť vybavenia spoločnosti Air Atlantis, vrátane lietadiel –, má sa článok 3 ods. 1 smernice Rady 77/187/EHS zo 14. februára 1977 vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnemu ustanoveniu, akým je článok 23 ods. 3 Decreto-Lei n.º 64-A/89 [(zákonný dekrét č. 64-A/89)] z 27. februára 1989, ktorý bol medziasom zrušený, ale ktorý sa uplatňoval v čase skutkových okolností konania vo veci samej a podľa ktorého ‚prijatie odstupného uvedeného v tomto článku zamestnancom sa rovná súhlasu s prepustením‘?“